

Livet i Danderyds församling nr 3/2012 – utgiven av Svenska kyrkan, Danderyds församling

GRÖNA LIVET

NATURSKYDDARNAS FAVORITER I DANDERYD

KOLDIOXIDBANTARENS DIET

DET GROR PÅ FÖRSAMLINGENS HUS

ANDERS WIJKMAN

– DEN OUTRÖTTLIGE DOMEDAGSPROFETEN

”Jag borde cykla mer. Men jag sorterar i alla fall mitt avfall så gott jag kan, jag åker nästan alltid kommunalt till stan och jag satsade på en miljöbil för några år sedan. De små insatser jag gör blir tillsammans, för-

hoppningsvis med många andras insatser, så mycket större. Även en tusenmilamarsch börjar med ett första steg. Samtidigt förstår jag i grunden att vi förmodligen måste ändra hela vårt levnadssätt i den västliga världen där vi konsumerar allt för mycket.

Naturen, hela skapelsen, är så sinnrik och fantastisk. En flyttfågel kan styra efter solen och stjärnorna över hela jorden och hitta rätt. Ett träd kan omvandla koldioxid till syre. Ett bi kan göra frukt genom att flyga från blomma till blomma.

Atomerna, som föddes i stjärnhimlarna för många miljarder år sedan, har vandrat runt sedan dess. I urhavens plankton, i träd, djur och blommor, i Jesus och i oss själva. Och när vi tar i något med handen virvlar våra celler vidare ut i världen och kan hamna i en fågelnäbb eller i en blomma. När vi en gång dör återgår vi till kretsloppet och blir till jord. Allt hör samman.

Solens värme i ansiktet, vinden som blåser i håret, vattnet vi tvättar oss med på morgonen, allt är som en smekning av Gud själv. Det är gudsnärhet och hela skapelsen är en påminnelse om att Gud finns nära oss med sin omsorg.

Det står i Bibeln att i skapelsens begynnelse sattes vi människor att råda över tillvaron, bruka och bevara den. Men vi har missbrukat vår värld, särskilt de senaste hundra åren, och den tål inte hur många smällar som helst. Vi behöver ta bättre hand om skapelsen och förstå storheten i vårt ansvar. Det blir samtidigt en påminnelse om hur stort det är att vara människa i det här – att vara skapelsens krona.”

Jesus säger i Matteusevangeliet:

Se på himlens fåglar, de sår inte, skördar inte och samlar inte i lador, men er himmelske fader föder dem. Är inte ni värda mycket mer än de?

Se på ängens liljor, hur de växer. De arbetar inte och spinner inte. Men jag säger er: inte ens Salomo i all sin prakt var klädd som en av dem.

Staffan Hellgren
Kyrkoherde och kontraktsprost

LIVET I DANDERYD NR 3 2012

Redaktion

Staffan Hellgren, kyrkoherde
staffan.hellgren@svenskakyrkan.se

Christina Högberg, informatör
christina.hogberg@svenskakyrkan.se

Ansvarig utgivare

Staffan Hellgren, kyrkoherde
staffan.hellgren@svenskakyrkan.se

Design&produktion

Lind Lewin kommunikation
anna@lindlewin.se

Skribenter

Mia Sjöström, Petter Karlsson

Mönster

Lotta Kühllhorn

Fotografer

Elliot Elliot, Håkan Elofsson

Tryckeri

Stockholms Läns Grafiska AB, Danderyd

Svenska kyrkan

DANDERYDS FÖRSAMLING

www.danderydsforsamling.se

Öppettider

Församlingsexpeditionen:

måndag–fredag 9.00 – 15.00

Kyrkogårdsförvaltningen:

Måndag – fredag 9.00 – 15.00.

Växel, tel 08-568 957 00.

Mån–fred 9.00 – 12.00 och 13.00 – 15.00.

Bokning av dop, vigsel, begravning och kyrkor:

måndag – torsdag 9.00 – 12.00.

Tel 08-568 957 10.

asa.mellqvist@svenskakyrkan.se

Bokning av församlingsgårdar:

måndag – torsdag 9.00 – 12.00.

Tel 08-568 957 35.

Utställningar Församlingens Hus

**Mina smultronställen
vernissage 2/9 12.00–18.00.**

Solveig Eriksson ställer ut utsökt broderade tavlor med motiv från hennes smultronställen.

Utställningen pågår till 12/10.

**Levande vatten
vernissage 21/10 12.00–16.00.**

Danderydskonstnärer ställer ut måleri i olika tekniker.

Utställningen pågår till 9/1.

Mitt liv – min tro

Samtal med Peter Örn, tidigare bland annat ordförande i Röda Korset och vd för Sveriges Radio.

Tisdag 2 oktober 19.00
i Enebykyrkan.

Konfirmand 2012–13

Nu är det dags för anmälan för dig som vill delta i konfirmation 2012-2013.

Anmälan senast 10 september på www.konfirmandidanderyd.se

Andrum firar 10 år

För tio år sedan tog Danderyds församling beslutet att vara kyrka mitt i Mörby centrum. Under denna tid har tusentals små och stora församlingsbor kommit till Andrum för att delta i spädbarnsmassage, musikklyssning, frukostträffar, föredrag och kyrkoval.

23 oktober 13.00 – 16.00 firar vi jubileet. Välkommen att besöka vår nya lokal och träffa oss som arbetar i Andrum.

Tal och invigning av kyrkoherde Staffan Hellgren 13.30.

Kungaparet besöker Danderyd

6 september besöker kungaparet Danderyd. I programmet ingår Djursholms kapell och Enebykyrkan.

Hallå där:

**Per Larsson, präst som gästar
Danderyds församling för att
berätta om ekoteologi.**

Vad är ekoteologi?

– Det är en del av den teologiska disciplinen etik. Den behandlar den kristna förståelsen av relationen mellan Gud, människa och resten av skapelsen och särskilt det kristna ansvaret att ta del i bevarandet av naturmiljön.

Varför behöver vi ekoteologi?

– Kyrkan behöver kunna motivera sitt engagemang för klimat- och miljöfrågorna. Inte bara hoppa på ett mera allmänt "miljötåg", nu när frågan ligger i tiden, utan visa att kyrkan har sin egen nisch.

Vad kan kyrkan göra för miljön?

– Vara en förebild för det omgivande samhället genom att leva enkelt och resurssnålt. Vara opinionsbildare utifrån den kristna grundsynen. Ge hopp i en modlös tid.

Vad ska du prata om i Danderyd?

Varför det är inspirerande, missionerande, nödvändigt och hoppingivande när kyrkan engagerar sig i klimatfrågan. Vad är en sund ekoteologi? Om balansen mellan det stora allvaret när det börjar gå upp för oss vart vi faktiskt är på väg och det nödvändiga hoppet.

**Öppet
föredrag i
Församlingens
Hus
onsdag
5 september
9.00–11.00.**

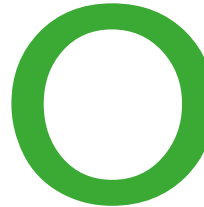
Tålamod och ihärdigt arbete.

**Det är några av förklaringarna till att Ekeby-
sjön blev naturreservat för några år sedan.
Och om allt går vägen blir även Rinkebyskogen
naturreservat snart.**

**Det hoppas Naturskyddsföreningen som har
arbetat för detta de senaste 20 åren och nu åter
har politisk draghjälp efter senaste valet.**

j, kolla vad det simmar!

En grupp barn från Enebo förskola är i Rinkebyskogen och fångar grodyngel, kräftdjur och skraddare för att titta närmare på. En hundägare med en stor svart hund går förbi med raska steg och möter några högstadieelever från Enhagens friskola som går en tipspromenad i skogen.

– Vad betyder agronom? Är det bonde? Jag visste det, jag är supersmart! utbrister en av eleverna lyckligt.

Rinkebyskogen är välanvänd. Och det är också det bästa sättet att skydda den, berättar Eivor Niklasson och Sten Hellqvist från Naturskyddsföreningen i Danderyd. Ju mer en skog används, desto svårare blir det för kommunen att använda marken till något annat. Och snart kommer Rinkebyskogen att bli ett naturreservat – om allt går som det ska.

– Allt var färdigutrett och klart för att skogen skulle bli naturreservat redan 2002, men så kom valet, kommunalrådet byttes ut och allt hamnade i malpåse. Nu, efter ytterligare tio års arbete, hoppas vi på att beslutet ska gå igenom i år, säger Sten Hellqvist som var ordförande för Naturskyddsföreningen i Danderyd fram till 2003 då Eivor Niklasson tog över.

Båda har stora kunskaper om naturen. Eivor har undervisat i matte och naturorienterade ämnen på Samskolan i Djursholm och Sten är naturvetare med växtfysiologi och växtanatomi som specialitet och har forskat på granars fotosyntes.

– Naturskyddsföreningens uppgift är att väcka och underhålla känslan för naturen och dess värden hos människor, skapa opinion, bjuda in till aktiviteter samt att verka för att samhället anpassas efter naturens förutsättningar, säger Eivor Niklasson och berättar att man har tusen medlemmar i Danderyds kommun.

Rinkebyskogen vi står i ingår i Rösjökilen, ett naturområde som sträcker sig från Stockholms innerstad hela vägen till Sigtuna. Rösjökilen är en av Stockholms gröna kilar som länkar samman stadens grönområden med landsbygden runt omkring vilket är en förutsättning för den biologiska mångfalden. ➡

”Jag vill kunna se mina barnbarn i ögonen och säga att jag har gjort allt jag kan för att lämna efter mig en jord, som även de kan leva på.”

➔ – När Enebyängen exploaterades kämpade vi för att kommunen skulle lägga in en grön korridor i planen. Så blev det inte och i dag är Rösjökilen avskuren vid Eneby, säger Eivor Niklasson.

Det är bara ett exempel på hur de gröna kilarna minskar i yta och splittras på grund av exploateringen i Storstockholm. Det leder till att naturområden isoleras och utarmas eftersom växt- och djurliv inte kan sprida sig.

Andra frågor man förlorat är dragningen av en ny 400 kilowatt stark högspänningsledning från Hagby till ställverket i Danderyd. Ledningen kommer att grävas ner i marken genom Rinkebyskogen i en stor halvcirkel. Markförläggning innebär alltid en viss strålning och dessutom måste sly och träd hållas borta över ledningen.

– Vårt förslag var istället att kraftledningen skulle dras in en tunnel raka vägen från Hagby till Danderyd, säger Eivor Niklasson.

– Den bästa och långsiktigt hållbara lösningen, lägger Sten Hellqvist till.

Till framgångarna räknar de öarna i Stora Värtan som blev naturreservat år 2000 och Ekebysjön som blev naturreservat år 2008.

– I första förslaget från kommunen skulle Ekebysjöns naturreservat bli 120 hektar stort, sedan var det plötsligt nere på 20 hektar – endast sjön och stigen runt omkring. Men djurlivet kan inte överleva enbart på det lilla området, fåglarna gör sitt näringssök på ett mer än fyra gånger så stort område, säger Sten Hellqvist.

Ekebysjöns vänner bildades av flera föreningar, organisationer och privatperso-

ner i Danderyd, som kämpade i flera år för ett större område och tillslut landade det på 42 hektar.

Just nu driver Naturskyddsföreningen ett strandskyddsärende som handlar om Cedergrenska parken där kommunen och båtklubben vill bygga pontonbryggor. Naturskyddsföreningen har överklagat en dispens från strandskyddet hos mark- och miljödomstolen.

– Det är verkligen inte så att vi säger nej till allt. Vi förstår att det behövs fler båtplatser, men vi vill visa på alternativa sätt att lösa en del frågor, så att naturvärdena inte hotas. Vi har gjort en omfattande utredning som visar att man kan få in lika många nya båtplatser om man disponerar om och förlänger de befintliga bryggorna, säger Eivor Niklasson.

Men kommunens största miljöproblem, anser de, är E18 som skär kommunen mitt itu. Bullret hörs överallt, utom längst inne i Rinkebyskogen, och biltrafiken ger avgaser. Dessutom kommer trafiken stadigt att öka eftersom kommunerna nordost om Danderyd växer och de som bor där kör igenom Danderyds kommun på väg till och från Stockholm.

– Vägverket har dessutom pratat om att bygga ut E18 med en fil i varje riktning. Vi vill att vägen tunnelförläggs eller byggs in i en kasun, det är som en lång låda i betong, så att vi blir av med barriären och bullret, säger Sten Hellqvist.

– Och tunnelbanan behöver förlängas till Arninge, säger Eivor Niklasson.

Många är de rapporter som de läst, remissvar de skrivit och möten de organiserat. En del frågor har tagit år, andra decennier.

Hur orkar ni?

– Jag vill kunna se mina barnbarn i ögonen och säga att jag har gjort allt jag kan för att lämna efter mig en jord, som även de kan leva på, säger Eivor Niklasson.

– Vi har en vana att tänka långsiktigt. Vi jobbar för vår, nästa och nästnästa generation. Man får tålamod av det, säger Sten Hellqvist ♦

Vill du stödja Naturskyddsföreningens arbete i Danderyds kommun?

- Använd grönområdena.
- Gå med i Naturskyddsföreningen.
- Hör av dig till Naturskyddsföreningen om du ser något ovanligt i skogen, allt från ett träd som ser dött ut till en grävskopa. Mejla Naturskyddsföreningen: eivor.niklasson@telia.com

Välkommen på vandringar med Naturskyddsföreningen i höst:

Svamputflykt

Söndag 16 september 10.00. (Gratis).
Plats: Rinkebyskogen
Guide: Kjell Jogrenius
Anmälan: Anita Enflo, 0705-21 48 24,
mejl: anita.enflo@gmail.com.

Naturvandring

Söndag 23 september 10.00. (Gratis).
Plats: Rinkebyskogen
Guide: Sten Hellqvist
Anmälan: Eivor Niklasson,
08-755 42 46.

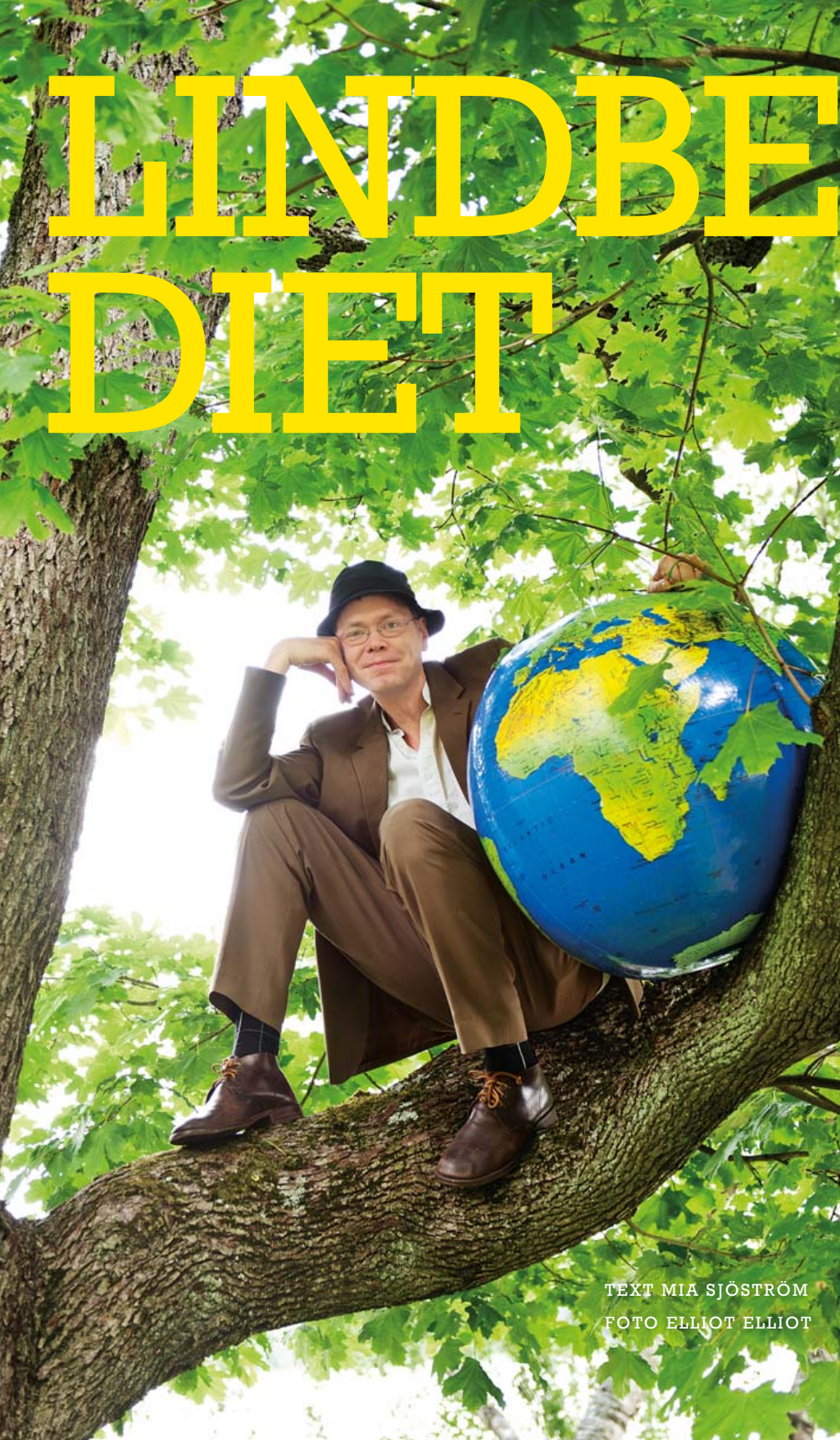
Läs mer på: www.naturskyddsforeningen.se/kretsar-lan/stockholm/danderyd/

Det här gör kommunen:

På www.danderyd.se kan du under rubriken ”Miljö och hälsa” läsa mer om vad kommunen gör för miljön, och vad du själv kan göra.

LINDBERGS DIET

TEXT MIA SJÖSTRÖM
FOTO ELLIOT ELLIOT

Staffan Lindberg bantar. De senaste åren han lyckats bantat bort flera ton koldioxid. Därmed har också hans utsläpp av växthusgaser minskat. – Man städar upp efter sig. I atmosfären precis som överallt annars.

EFTER ATT MED växande panik ha läst en rad larmrapporter om klimathotet och förgäves väntat på instruktioner från politikerna om hur vi ska hantera dem, beslutade sig Staffan Lindberg för att ta saken i egna händer. Under 2007 minskade han drastiskt sina utsläpp av växthusgaser med hjälp av miljöförvaltningen i Stockholm och en rad forskare inom konsumtion, transport, klimat och jordbruk.

Hans erfarenheter blev en bok – "Jag skulle ha bytt till en lågenergilampa i hallen" – och flera klimatföreläsningar som han turnerar med för att sprida sina kunskaper. En av dem, "Hett om örnen", gör han tillsammans med meteorologen Pär Holmström.

– Jag vill visa på möjligheter. De flesta känner till det vanliga, att man ska köra mindre bil, inte äta kött och byta till ➡

➔ lågenergilampor, och då kommer man en bra bit. Men det räcker inte.

För Staffan Lindberg är det viktigt att han, trots sin bantning, fortsätter att vara en del av samhället och att förändringarna accepteras av hans familj – fru och tre barn mellan 6 och 17 år. Om projektet blir för extremt, får hans erfarenheter inte genomslag hos andra, menar han.

Vad var svårast att banta bort?

– Det var lite sorgligt att ge upp flyget och komplext att sluta handla mat som bidrar mycket till koldioxidutsläppen.

För att göra det lättare för andra har han startat ett samarbete med mataffären Willys om att sätta upp skyltar vid de varor som är ett klimatsmart val, ett slags snitslad bana genom affären. Äter man mindre kött, efter säsong, närodlat och ekologiskt så långt det går och låter bli att ta bilen till affären minskar man sina utsläpp rejält.

– Men viktigast är att man äter upp den mat som man köpt.

Att sälja bilen, byta elleverantör eller ordna med en mer miljövänlig upp-

värmning är tämligen enkla beslut. Forskning visar att ju rikare man är, desto mer koldioxid släpper man ut, eftersom bostaden då ofta är större, bilarna fler och flygresorna frekventare än för människor som har mindre råd. I genomsnitt släpper en svensk ut drygt 10 ton koldioxid per person och år. Enligt de forskningsrapporter som Staffan Lindberg har läst behöver vi komma ner till 1,5 ton per person, eller allra helst hamna på minus, det vill säga binda eller suga ut koldioxid ur atmosfären.

– Det är bara en fråga om år nu, inte decennier, om vi ska undvika att de självförstärkande climateffekterna gör att vi tappar taget. Samhället lever i en jättestor förnekelse – inte bara inför klimathotet utan även inför skuldkrisen och ”peak oil”, att vi redan använt hälften av all olja i världen och den som finns kvar är svår och dyr att utvinna. Vi måste börja prata om det här för det handlar lika mycket om en mental omställning som en praktisk ♦

Staffan Lindberg är musiker, artist och koldioxidbantare.

BANTNINGSTIPS

På www.klimatkontot.se kan du mäta hur mycket växthusgaser du släpper ut idag, att jämföra med när du börjar banta.

Bostaden

- Välj grön el och minska dina växthusgasutsläpp med 135 kilo per år.
- Bada sällan och duscha kortare tid. Installera snålspolande munstycken i kranarna och halvera vattenåtgången.
- Släck lampor i tomma rum och byt till lysdiodlampor (LED). Tio utbytt glödlampor minskar dina växthusgasutsläpp med 30 kilo per år.
- Köp kläder av god kvalitet, vårda dem och använd dem. Köp gärna second hand eller ekologiskt och sälj eller lämna in dina gamla kläder till en hjälporganisation för återbruk.
- Källsortera och återvinn. Viktigast att återvinna är aluminium vilket ger en energieffektivisering och minskning av växthusgasutsläppen med 95 procent.

Maten

- Ät upp maten! Vi slänger i genomsnitt 100 kilo mat/år till ett värde av 5 300 kronor per person. Det motsvarar 200 kilo växthusgasutsläpp.
- En köttfri dag i veckan minskar ditt utsläpp av växthusgaser med 90 kilo per år, (ifall du annars brukar äta kött alla dagar). Om alla i Sverige gjorde så kan vi minska koldioxidutsläppen med 1,5 miljoner ton om året.
- Köp närproducerat och efter säsong. Då minskar mattransporterna.
- Använd lock när du lagar mat, det halverar energiåtgången. Använd vattenkokare och mikro till uppvärmning och tina fryst mat i kylskåpet.

Transporterna

- Hälften av alla bilresor vi gör är kortare än 5 kilometer. Ställ bilen och åk kommunalt eller cykla i stället!
- Undvik att flyga, ta tåget istället.

KÄLLA: KLIMATSMART I HEMMET, STOCKHOLMS STAD

HELLGREN PÅ TAKET

Församlingens Hus står klart. Nu ska det miljövänligt byggda huset både miljöcertifieras och bli en *Green Building*.

TEXT MIA SJÖSTRÖM FOTO ELLIOT ELLIOT

GREEN BUILDING är en certifiering som nyproducerade hus kan få om det förbrukar 25 procent mindre energi än normen för ett motsvarande hus i samma storlek.

- Får vi det blir det som ett kvitto på att vi har gjort rätt.

Nu väntar Staffan Hellgren på att energiberäkningarna för huset ska bli klara, och han är hoppfull.

- Våra första preliminära beräkningar pekar mot att vi kanske till och med förbrukar 40 procent mindre energi än föreskriven byggnorm.

Det är möjligt eftersom huset drivs av bergvärme, som tas upp ur åtta stycken 200 meter djupa hål. Bergvärmerna kompletteras med solenergi från solceller på garage-taket i söder. Vintertid hjälper solenergin bergvärmerna att få en högre verkningsstemperatur och sommartid leds solenergin ned

i borrhålen där den värmer berget inför vintern.

Staffan Hellgren tycker att det är viktigt att kyrkan ligger i framkant när det gäller hållbarhet och miljö.

- I vår lutherska kyrka handlar mycket om att människan ska ta ansvar för helheten, arbeta och göra rätt för sig och inte bara tänka på sig själv. Vi människor ska förvalta och vårda skapelsen. Luther sa att "om världen går under i morgon, planterar jag ändå ett äppelträd idag".

Nu är det inga äppelträd Danderyds församling planterat, däremot ett tak fullt av sedumväxter. Sedum är det vetenskapliga namnet på ett släkte fetbladsväxter med drygt 300 arter. Det gröna taket - rosa och gult när det blommar - är ett slags naturkompensation som ersätter den gröna markyta som byggnaden tagit i anspråk.

Takets växter gynnar den biologiska mångfalden och ger livsrum till insekter och fåglar.

- Växterna sköter även vår dagvattenhantering genom att suga upp nederbörd och filtrera den. Det be vuxna taket fungerar ungefär som en stor svamp. Dessutom är det väldigt vackert och jag tycker att vårt miljövänliga Församlingens Hus passar fint in i den omkringliggande natur- och kulturmiljön, säger Staffan Hellgren.

Han berättar att församlingen just nu för diskussioner med bonden på Ekeby gård om att låta får beta på kyrkängarna och på så sätt hålla landskapet öppet.

- Det blir dessutom lite av en bibliskt pastoral idyll, det är kul. Natur och miljö ligger nära svenska folkets känsla för andlighet och gudsbilder. Många har närmare till att uppleva andäktighet

► ute i naturen än i kyrkan.

Svenska kyrkan arbetar hela tiden för att bli bättre på miljöfrågor. I vissa delar av landet, som i Karlstad stift, har man miljöcertifierat alla församlingar. I hela landet ser Svenska kyrkan över sina energisystem. Det finns även teologiska tankar kring människans ansvar för miljön och det firas gudstjänster med miljötema.

Kyrkorådets ordförande Elisabet Carlberg (m) berättar:

– Kyrkan har ett ansvar för människor och för vår miljö. Det är därför som vårt nya Församlingens Hus är miljövänligt, säger hon.

Elisabet Carlberg leder den grupp som ska arbeta för att miljöcertifiera hela Danderyds församling. Arbetet genomförs i tre steg då man går igenom olika områden inom församlingen – verksamhet, energianvändning, sophantering och miljöfarliga ämnen.

– Vi tittar på allt från ekologiskt kyrkkaffe till hur vi ska slänga mindre mat på

Elisabet Carlberg

våra förskolor. Men det är viktigt att vi inte kastar oss över alla uppgifter på en gång och storknar. Vi får istället försöka göra det i en stadig lunk så att vi orkar med det här på lång sikt ♦

FÖRSAMLINGENS HUS

- Drivs av bergvärme och solenergi.
- Är byggt i hållbara naturmaterial – plattgjutet betong, trä, metall och glas – som inte behöver underhåll. Alla utvändiga snickerier är gjorda i sibirisk lärk, ett hårt träslag som blir silvergrått med tiden.
- Har ett tak täckt av levande örtmattor, ett så kallat sedumtak, vilket tar hand om dagvattnet och samtidigt bidrar till den biologiska mångfalden.
- Har energiglas i alla fönster vilket minskar energiförbrukningen.

Världens bin utför tillsammans ett pollineringsarbete som värderas till 1 900 miljarder kr.

(KÄLLA: BEEURBAN.SE)

Rädda din trädgårdsmästare!

Bina är livsviktiga för oss, men hotar nu att dö ut av sjukdomar som bland annat uppstår till följd av bekämpningsmedel. Hela 76 procent av allt vi äter inom EU har kommit till tack vare binas pollineringsarbete. Förutom de grödor vi äter så pollinerar bin även växter som är viktiga för vattenrening, markbindning och koldioxidneutralisering.

Naturskyddsföreningen arbetar för att hjälpa bina genom att påverka politikerna så att de skärper miljöreglerna för den biologiska mångfalden. Naturskyddsföreningen kämpar också för ett giftfritt jordbruk och för att skydda livsmiljöerna för djur och växter genom att inventera skogar och sköta ängar.

Så kan du hjälpa bina:

- Odlar hallon eller kryddväxter som timjan och mynta.
- Plantera en sälj, de blommar tidigt och ger mat till bina på våren.
- Låt klöver vara kvar i gräsmattan, och plantera gärna in mer.
- Klipp inte gräsmattan före midsommar, i alla fall inte hela ytan.
- Använd inte gift mot myror, det dödar även bin och humlor. Kaffesump eller mald vitpeppar går lika bra.
- Köp ekologiska varor utan jordbruksgifter.

- Bygg eller köp biholkar (en bunt med bambupinnar), humlebon (en nedgrävd kruka) eller häng ut ett insektshotell.

- Stöd Naturskyddsföreningens arbete för att hjälpa bina.

KÄLLA: NATURSKYDDSFÖRENINGEN OCH BEE URBAN.

Vad är en ekosystemtjänst?

En ekosystemtjänst är en tjänst som naturen tillhandahåller helt gratis. Ekosystemtjänsterna ger oss bland annat rent vatten, ren luft, pollinerade växter, färre skadegörare, mer matjord, skydd mot UV strålning och minskad koldioxid. Dessutom ger naturen oss människor ökad livskvalitet och bättre hälsa.

Idag arbetar man med att försöka sätta ett pris på dessa gratistjänster för att kunna räkna in dem i samhällsökonomi. Några forskare, som har beräknat värdet av hela jordens ekosystem och de tjänster det ger oss, kom fram till att det var värt minst dubbelt så mycket som alla pengar i vår världsekonomi. För att naturen ska fungera och kunna erbjuda sina ekosystemtjänster behövs grön yta med bland annat skog, gräsmarker och vattendrag.

KÄLLA: MAT OCH KLIMAT, MEDSTRÖMS FÖRLAG 2008

TEXT PETTER KARLSSON

FOTO HÅKAN ELOFSSON

Anders Wijkman

Han var Gösta Bohmans kronprins, utsedd att sjunga den heliga tillväxtens lov.

Men ett samvete kom emellan. Idag är Anders Wijkman, 67, den outröttlige domedagsprofeten som predikar partipolitikens och förvaringsskåpens förbannelse.

Evighetsmaskinen som ska rädda världen kommer farande längs Karlavägen i Stockholm på en svart Monark.

För Anders Wijkman tar förstås cykeln till jobbet. Predikar man att helvetets portar snart står på vid gavel, måste man själv föregå med det goda exemplet. Dessutom vara snabb på pedalerna. Och jobba minst 70 timmar i veckan.

Grannen utanför Gnesta, den forne statsministern Göran Persson, brukar muttra att arbetsnarkomanen Anders Wijkman säljer sig för billigt: "Du borde ta 50 000 spänn för dina föredrag." Men dels vet han inte riktigt vad han skulle göra med pengarna. Köpa ännu fler prylar som tär på jorden resurser? Dels piskas han framåt av en stark övertygelse om att tiden brådskar.

Men det är mestadels motvind på sadeln, det erkänner han.

– När man hållit på så här länge blir man lätt 100 procent cyniker eller bara vemodigt sorgsen. Problemen tornar upp sig, ändå lever vi vidare som om ingenting hänt. Förnekelsen är närmast total. Inte minst bland politikerna, mina forna kolleger. Dock vill jag i min pessimism ändå tro att det går att göra skillnad. Att det inte är för sent.

Han har aldrig sett sig som en särskilt religiös människa. Ännu mindre som en kyrkans man. Ändå är det i högsta grad en predikan han håller denna småmulna eftermiddag när vi möts i en oändlig korridor där han nyss förvandlat ännu ett sterilt konferensrum fullt av kostymer och svinladersportföljer till en plats för självvrannsakan.

– Jag tycker mycket om den kristna förvaltartanken. Människor med ett andligt perspektiv tänker dessutom i regel utanför sig själva och tar ansvar på ett bredare sätt. Så fort en teolog deltar i en diskussion finner jag att den blir intressantare.

Är du besviken på kyrkans engagemang i miljöfrågor?

– Det finns ju enskilda samfund, inte minst i USA, som på allvar hävdar att ju fortare vi når domedagen desto bättre. Men Svenska kyrkans främsta ledare, inte minst ärkebiskoparna Hammar och Wejryd, har ju visat stort engagemang. Då är jag kanske mer förundrad över varför kyrkomedelsvensson är så tyst. När Eli Wiesel var här för att ta emot Nobelpriset 1986 fick han frågan vad som var största hotet mot mänskligheten. Alla trodde att han skulle svara "ett kärnvapenkrig". Istället sa han: "Likgiltigheten."

Varför bryr sig så få?

– Kanske för att vi saknar den stora berättelsen. Vi staplar fakta på varandra och tror att logik biter. Istället för att sikta på mage och hjärta. Vi måste hitta en stark upplevelse att dela, tror jag. Risken är att det sker först när kriserna – både socialt och ekologiskt – avlöser varandra.

Att Anders Wijkmans livsresa skulle föra honom just hit var otippat. Själv minns han varken att han som ung skulle ha haft ett extra gott öga till sörmländska biotoper eller Rachel Carsons miljöskrift "Tyst vår".

– Mitt inträde i politiken handlade om att jag tyckte det var hög tid för ett makt-skifte. Socialdemokratin hade infiltrerat allt i samhället, ända ner till idrotten och kulturen. Jag utpekades snabbt av vissa till Gösta Bohmans arvtagare. Men kände snart att jag inte riktigt hörde hemma där.

En sjukhusvistelse i Schweiz 1972 blev

vändpunkten. Som nyopererad låg han och hörde ett radioinslag om Romklubben. Den globala tankesmedjan hävdade att den ekonomiska tillväxten med tiden skulle göra slut på jordens tillgångar med kaos, krig och miljöförstöring som följd.

– Det innebar ett uppvaknande för mig. Jag förstod att det var hög tid att ifrågasätta formerna för den tillväxt som alla pratade om som ett mantra. Inte minst mitt eget parti.

Senare skulle han hamna i Västindien och se hur två länder på samma ö – Dominikanska republiken och Haiti – hade gått två helt olika öden till mötes på grund av sitt sätt att ta hand om sin natur.

– På Haiti hade man plundrat skogen vilket ledde till katastrof vid stormar och skyfall. Grannlandet däremot hade värnat om sina skogar och drabbades endast marginellt. Där insåg jag kopplingen mellan rovdrift och fattigdom.

Han blev vad man på biblisk tid skulle ha benämnt "slaven på vagnen". Försökte visa sanningar i sin partiledares öra. Tog forskare till hjälp för att förklara att tillväxten snart skulle bita sig själv i svansen. Jämförde med hur bakterier förökar sig i en lösning tills de tar käl på sig själva.

– Men Bohman pekade bara bort mot folkpartiets kansli och muttrade: "Ska du inte gå med där istället?" Fast det hade inte spelat någon roll vilket parti jag hade talat med. Efter andra världskriget hade Västeuropa haft 20 år av snabb tillväxt som också varit en välsignelse. Men att säga att jakten på prylar och materiellt välstånd nu hade gått för långt var tabu. Få politiker vågar vara obekväma. Man vill ju bli omvald.

Anders Wijkman drar med handen genom det karaktäristiska hårsvallet som på sistone fått många gråa stänk. Drar igång ett resonemang om att ekonomerna är vår tids präster som får stå oemotsagda när de talar om naturen som något konstant och om tillväxten som enda sättet att skaffa nya jobb och utjämna inkomst-

”Att säga att jakten på prylar och materiellt välstånd nu hade gått för långt var tabu. Få politiker vågar vara obekväma. Man vill ju bli omvald.”

Namn: Anders Wijkman.

Född: 30 september 1944.

Yrke: Samhällsdebattör och författare. Före detta politiker.

Karriär: Riksdagsledamot för Moderaterna. Generalsekreterare för Röda Korset, Naturskyddsföreningen och styrelsen för U-landsforskning. Biträdande generalsekreterare i FN. KD:s ledamot i Europaparlamentet.

Bor: I Gnesta och Stockholm.

Familj: Hustrun Catherine, journalist. Barnen Alexandra, Johan, och David.

Läste senast: Jonathan Franzens ”Frihet”, Kafkas ”Processen”.

Lyssnar: på Brahms.

Ser: Mycket lite film och teve.

Hobby: Längdåkning, litteratur, klassisk musik och svamplockning.

Har skrivit boken *Den stora förnekelsen* (2011) tillsammans med Johan Rockström. Sommarpratare 31 juli, (sr.se).

klyftor. Men mest talar han om ”de stora förnekarna” – alla de företag och kapitalister som tjänar grova pengar på att konsumtionen ständigt ökar.

– Men förnekelsen finns också hos vanliga människor. Det är många som säger till mig: ”Men om det är så illa, hur kan vi då fortfarande ha det så bra?” Då brukar jag likna det med att de skulle sälja sitt hus och leva högt på pengarna i fem år. ”Sedan står du där utan vare sig pengar eller hus.” Sanningen är ju att det är så vi nu hanterar naturens kapital.

Så vad kan en ensam människa göra?

– Inte mycket tyvärr. Att släcka en lampa eller spara in på en flygresa gör förstås bara marginell skillnad. Och sparar vi in på bilåkning blir bensinen bara billigare för någon annan. Det är de stora strukturerna som måste ändras och detta kan bara ske på högsta politiska nivå. Däremot kan den

enskildes krav och exempel sätta ökad press på makthavarna. Det måste vi tro på.

Vad måste till för att rädda världen?

– En helt ny ekonomisk modell. Ökad tillväxt är inte automatiskt ökad välfärd, framför allt inte i länder som konsumerar så mycket energi och råvaror som vi. Vi måste ställa upp tydliga mål för välfärden – och rikta in politiken på dem. Som god hälsa, utbildning, jobb, klimat i balans, ekosystem som mår bra, hygglig inkomstfördelning. Vi har i dag en global ekonomi där pengarna får röra sig helt fritt, men däremot inget globalt regelverk. EU är ett steg på vägen, men vi har i dag stora problem att få reglerna på plats.

Riskerar inte stora regelverk att bli ett slags stalinism?

– Både ja och nej. Greppet vi måste ta är stort och kräver långsiktighet. Men om vi inte får till det på demokratisk väg,

hotar diktatoriska beslut uppifrån.

Vad borde en liter bensin kosta enligt din uppfattning?

– 40 kronor litern, kanske.

Finns det inga goda kapitalister som vill förändra världen?

– Percy Barnevik gör ett bra jobb. Ingvar Kamprad och familjen Perssons stiftelser likaså. Men det handlar ändå mera om avlatsbrev än om verkliga lösningar. De arbetar ju inom ramen för rådande system. Jag skulle vilja se mer av hård argumentering från deras sida om behovet av nya regelverk, inte minst för finansmarknaden. Det är absurt att de största vinsterna idag görs på fossil energi. Även våra pensionsfonder är med i den leken.

Men att skapa förnybara energikällor är inte lika viktigt som att strypa konsumtionen?

– Energifrågan bör vi kunna klara på sikt, om vi bara hinner fram i tid. ➡

➔ Solenergi i olika former är lösningen. Den snabba omsättningen av råvaror och ekosystem är mer problematisk. Vi kan inte bara strypa konsumtionen. Då ramlar systemet ihop. Vi måste ordna för en klok övergång där resurserna används många gånger effektivare. Det finns ju till och med inbyggt i många prylar, teveapparater, mobiltelefoner, till och med jeans, att de ska gå sönder, för att vi ska handla nytt.

Vad är då välfärd för dig?

– När relationer fungerar. När man känner att man är till nytta för fler än bara för sig själv. Det håller nog de flesta med om. Mycket i vår tid handlar om att vi har blandat ihop lycka med konsumtion. Bland dagens mest framgångsrika företag finns tillverkarna av förvaringsskåp. Vi har så mycket prylar att vi inte vet vad vi ska göra av dem. Det tycker jag säger en del.

Händer det att du själv syndar mot din övertygelse?

– Klart det gör. Jag är inte perfekt på något sätt. Jag har flugit oerhört mycket. Men numera handlar allt mindre i min livsföring om konsumtion av sådant som tär på jordens natur. Min största hobby är att plocka svamp i skogen.

På lämpligt cykelavstånd, förstås ♦

Ghasem hjälper sina medmänniskor

Ghasem Afshar

En dag klev Ghasem Afshar in på Andrum, Danderyds församlings mötesplats i Mörby Centrum. Han ville göra något för sina medmänniskor här i Sverige. Ghasem, som är muslim, driver Enebybergs Pizzeria och Grill. Där lär han ibland upp flyktingar i hur man

bakar pizza för att öka deras chanser att få jobb.

– Jag vill hjälpa människor, berättar Ghasem. Redan när jag var 15 år och bodde i Iran hjälpte jag människor som var i behov av stöd på olika sätt.

Diakonen Fredrik Gyllenhög:

– Ghasem frågade om vi kunde samarbeta, och det ville vi gärna. Hela våren har Ghasem Afshar bjudit på pizzalunch i Andrum en gång i veckan. Lunchen är för de människor som behöver och i höst fortsätter samarbetet.

– Det har blivit en succé! Vi har haft mellan 10 och 20 personer här varje tisdag. Det blir fina möten mellan människor tack vare att vi kan servera Ghasems pizzor.

Temavecka 23–27 september

”Det (o)mänskliga åldrandet”

Diakon Fredrik Gyllenhög

I slutet av september vill Danderyds församling synliggöra de äldre i Danderyd.

– Det är dessutom aktuellt med missförhållanden inom äldrevården i Sverige. Personalen gör ett fantastiskt arbete, men det är brist på resurser, säger diakonen Fredrik Gyllenhög.

Under veckan kommer även diakonin, kyrkans sociala arbete, att visas upp. Det är okänt för många. Fredrik tror att det har att göra med diakonins historia då idealet för en diakon varit att arbeta hårt i det tysta.

– Vi behöver bli bättre på att kliva fram och berätta vad vi gör. Andrums nya läge, att vi flyttat till en lokal längre fram i centrum, gör att det händer grejer nu! Människor kommer in och säger ”äh vad roligt att kyrkan har öppnat en lokal i Mörby”, trots att vi firar tioårsjubileum i år.

För mer information, kontakta eller besök www.danderydsforsamling.se

Högmässa, predikan och samtal tillsammans med Lennart Koskinen

Söndag 23 september 11.00
Biskop emeritus Lennart Koskinen predikar i Danderyds kyrka.

12.30 Sopplunch i Församlingens Hus.

13.00 Samtal om *Det (o)mänskliga åldrandet* med Lennart Koskinen i Församlingens Hus.

Vad kan våra diakoner bidra med?

Möt församlingens diakoner och upptäck vad församlingen kan göra för dig och dina nära. Mörby centrum, plan 4.

Tisdag 25/9, onsdag 26/9 och torsdag 27/9 11.00 –18.00.

”Den svenska ålderfixeringen” Afternoon tea med Ludvig Rasmusson

26 september 14.00 i Kevinge Vårdshus, Edsviksvägen 1A. (entré 40 kr).

Författaren Ludvig Rasmusson kåserar över ämnet *Den svenska ålderfixeringen*.

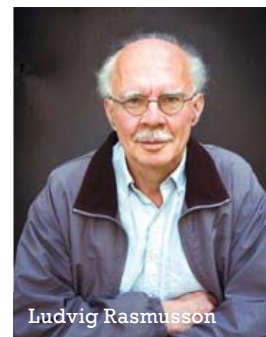
Paneldebatt om åldrande

27 september 16.00 –17.00
Mörby centrum (plan 4).

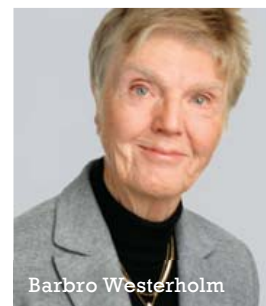
Deltagare är Catherine Berglund, anhängkonsulent, Lottie Bodin, närpolis, Mats Hessler, närpolis, Isabella Jernbeck, ordförande i socialnämnden, Barbro Westerholm (fp), riksdagsledamot.

Lennart Koskinen

Ludvig Rasmusson

Barbro Westerholm

Isabella Jernbeck

Välkommen

BARN

Kyrkans förskola, 1-5 år finns i Djursholms församlingsgård, vid Petruskyrkan i Stocksund och i Träffpunkten vid Eneby torg. Rolig, lustfylld och lärorik verksamhet nära natur, lekpark och kyrkorum. Förskolorna består av små enheter där vi arbetar för att barnen ska känna sig sedda och respekterade. En äldre och en yngre grupp skapar en miljö med både utmaningar och trygghet. Församlingens präster och musiker är delaktiga i verksamheten. En sångpedagog sjunger med barnen varje vecka. Maxtaxa gäller. Välkommen att ringa förskolechef Ebba Zeno, 08-568 957 02. Anmälan till www.danderyd24.se

Barnrytmik

Sång- och lekstund för barn (0-4 år) och vuxna. Musik och lek gynnar barnets språkliga och motoriska utveckling och kan bidra till en nära relation mellan barn och förälder. Vi sjunger gamla och välbekanta barnvisor och ramsor och även nya sånger. Barnrytmik finns i Djursholms församlingsgård och i Andrum. På hemsidan finns utförlig information om våra grupper. Ledare/anmälan: Annsofi Silander, 0739-84 39 75.

Spädbarnsmassage

Ålder: 2-6 månader.
Max åtta barn/kurs.
Grupp 1: 12/9, 19/9, 26/9, 17/10, 24/10 11.00-12.30.
Grupp 2: 31/10, 7/11, 14/11, 21/11, 28/11.

Plats: Andrum, Mörby centrum.
Kostnad: 200 kr för 5 träffar à 1,5 tim.
Ledare/anmälan: Susanne Kindwall, 070-483 62 60.

Söndagsskola i Enebykyrkan

Söndagar 11.00.
Kontakt: Christina Molin, 08-758 66 52.

UNGDOM

Aupair meeting

Djursholms församlingsgård. International group. A place where you can get to know other aupairs, learn from each other, have a coffee and a laugh...
Wednesdays 7 pm. Start 12/9.
Contact: Marianne Wilöf, 070-529 69 22.

Konfirmation i Svenska kyrkan

Född 1998? Under 2012-2013 är det din tur att vara konfirmand.
Kontakt: Lena Carlsson, 08-568 957 43.

Svenska Kyrkans Unga

Petruskyrkan i Stocksund är mötesplatsen för unga i Danderyd efter konfirmationen. Svenska Kyrkans Unga träffas varje torsdag utom under skollov. Alla är välkomna! Ungdomsmässa 19.00.
Kontakt: Lena Carlsson, 08-568 957 43.

Konfirmation i Enebykyrkan

Träffar varje vecka och läger i maj 2013. Ledare: Arne Wikström, Christina Molin, Frida Molneryd m.fl.
Anmälan: christina.molin@smf.se, 08-758 66 52.

VUXNA

Samtalsgrupp

Vi samtalar om tro och tvivel och om att leva som kristen.
4/9, 2/10, 30/10, 27/11
19.00 - 21.00 i Vagnslidret, Sätträängskyrkan.
Kontakt: Lennart Rapp, 08-644 48 72.

Leva vidare-grupper

Du som har drabbats av sorg är välkommen att delta i en *Leva vidare-grupp* där du kan dela tankar och känslor med andra.
Kontakt: Catharina Björnstedt, 08-568 957 29.

Lovsång- och bönegrupp

11/9, 9/10, 6/11, 4/12
19.30 i Vagnslidret, Sätträängskyrkan.
Kontakt: Lennart Rapp, 08-644 48 72.

Män emellan

Samtalsgrupp för män i rosa rummet brevid Sättra prästgård.
18/8, 8/9, 29/9, 20/10, 10/11, 1/12 10.00.
Kontakt: Johan Olsson, 070-249 00 75.

Bibelstudium

Enebykyrkan. Tisdagarna 11/9, 9/10, 6/11 och 27/11 14.00.
Med Christina Molin, Arne Wikström m.fl.

Seniorgymnastik

Enebykyrkan. Start måndag 17 september, därefter varje måndag 10.00-11.00.
Ledare Britt Hellberg.
Terminsavgift 200 kr.
Kontakt: diakon Inessa Rejer, 08-568 957 21.

Seniorgymnastik

Djursholms församlingsgård. Start onsdag 26/9 därefter varje onsdag 10.00 till 11.00.
Ledare Heléne Tamm.
Terminsavgift 200 kr.
Kontakt diakon Inessa Rejer, 08-568 957 21.

Seniorqigong

Enebykyrkan. Start tisdag 18 september därefter varje tisdag 10.00-11.00.
Ledare: Ros Marie Sandahl.
Terminsavgift: 200 kr.
Kontakt: diakon Inessa Rejer, 08-568 957 21.

TRÄFFPUNKTER

Andrum

Danderyds församlingslokal i Mörby centrum, plan 5. Sedan november 2011 finns vi i nya och rymligare lokaler. Delta i gruppverksamhet eller öppen verksamhet.

Öppet Hus

Start 27/8
måndag och tisdag 12.00 -16.00.

Lunchandakt

måndag 12.00 -12.20.

Veckomässa

tisdag 12.00 -12.20.

Frukost i gemenskap

Start 24/8, fredag 9.00-10.00.

Spädbarnsmassage

Grupp 1: 12/9, 19/9, 26/9, 17/10, 24/10 11.00-12.30.
Grupp 2: 31/10, 7/11, 14/11, 21/11, 28/11.

Barnrytmik 0 - 4 år

Start 13/9.
Anmälan Annsofi Silander 0739-84 39 75.

Sjung i kör!

Livsglädje tillsammans

Programträffar i Enebykyrkan
25/9, 23/10, 20/11, 11/12.
Kontakt: Inessa Rejer,
08-568 957 21, Ragnar Karlsson
08-510 501 73.

Kyrkbänken i Mörby Centrum

Bänken står utanför Apoteket.
På onsdagar 15.00 – 17.00 finns
präst, diakon eller annan
personal på plats för samtal.
De berättar också gärna mer om
församlingens verksamhet.

Afternoon tea

Musik, underhållning
eller föredrag samt
kaffe/te och andakt.
Start 19/9.
Onsdagar 14.00–15.30
i restaurangen, Kevinge
Värdshus, Edviksvägen 1A.
Kontakt: Catharina Björnstedt,
08-568 957 29.

Djursholms kyrkliga arbetskrets

Träffas på måndagar 12.00
i Djursholms församlingsgård.
Kontakta Ulrica Aspenberg
08-753 11 99.

IdalaTräffen

Start 13/9 13.00 – 15.00,
därefter torsdagarna
4/10, 1/11, 6/12
på Idalagården i Stocksunds
centrum. Musik, föredrag,
kaffe och samtal. Träffen
inleds med andakt.

Musiklyssning

tisdagar ojämna veckor
13.30–15.00 på Idalagården.
11/9, 25/9, 9/10, 23/10, 6/11,
20/11, 4/12, 18/12.

Minikören

För barn i ålder 5–7 år.
Plats: Klockargården.
Tid: Fredag 15.45–16.30
Anmälan och information:
Kerstin Evén, 070-4426715
kerstin.even@svenska
kyrkan.se

Diskantkören

Från 8 år.
Plats: Klockargården.
Tid: Fredag 16.30–17.30
Anmälan och information:
Kerstin Evén, 070-4426715
kerstin.even@svenska
kyrkan.se

Danderyds kyrkas Kammarkör

Blandad kör för dig
mellan 25–50 år.
Vid konserterna varieras
verk för hela kören med
ensemble och solistinsatser.
Kören har en bred repertoar
med betoning på sakrala
verk. Med hög musikalisk

ambition arbetar vi med en
ständig utveckling av kören.

Tid: onsdag 19.15–21.45.
Plats: Församlingens Hus
Körledare: Erna Scherwin,
08-568 957 06, erna.scher-
win@svenskakyrkan.se

Danderyds kyrkokör

Detta är en mycket erfaren
blandad kör där koristerna
sjungit i kör hela livet. Kören
gör konserter och sjunger i
gudstjänster. Målsättningen
är att musicera på hög nivå.

Tid: Onsdag 15.30–17.30.
Plats: Danderyds kyrka
Körledare: Rikard Karlsson,
08-568 957 07.
rikard.karlsson@svenska-
kyrkan.se

Petruskören

En kör för dig som är kvinna
och kan noter. Kören sjunger
2- och 3-stämmigt.

Tid: Torsdag 19.30 – 21.30.
Plats: Församlingens Hus
Körledare: Erna Scherwin,
08-568 947 06, erna.scher-
win@svenskakyrkan.se

Danderyds Vokalensemble

Här är målsättningen att
utforska olika tiders stilar
och sjunga ur hela den
vokala repertoaren från
gregorianskt till beställ-
ningsverk.
Läs mer på [www.danderyds-
vokalensemble.se](http://www.danderyds-vokalensemble.se)

Tid: Tisdag 18.15–21.00
Plats: Petruskyrkan
Körledare: Rikard Karlsson,
08-568 957 07.

Enebykyrkans kör

Vuxenkör med blandad
repertoar.
Tid: Onsdagar 19.00–20.30.
Plats: Enebykyrkan.
Körledare: Johanna Ek.
johanna.ek@live.se

Gudstjänster och konserter

VECKANS GUDSTJÄNSTER

Danderyds kyrka Söndagar 11.00

Högmässa, högmässogudstjänst eller gudstjänst med små och stora.

Djursholms kapell Söndagar 11.00

Gudstjänst, högmässa eller gudstjänst med små och stora (10.00).

Enebykyrkan Söndagar 11.00

Gudstjänst, gudstjänst med nattvard eller gudstjänst med små och stora

Petruskyrkan Torsdagar 19.00

Ungdomsmässa

Sjukhuskyrkan Onsdagar 15.00

Mässa

Andrum Måndag 12.00

Andakt

Tisdag 12.00

Mässa

GUDSTJÄNSTER

annonseras i Stockholms Stifts gudstjänstansons i DN och SvD

PÅ FREDAGAR

www.danderydsforsamling.se

Kyrkrösten 08-568 957 34

Tänd ett ljus. Under allhelgonahelgen besöker tusentals människor våra kyrkogårdar för att smycka gravar och tända ljus för sina anhöriga.

ALLA HELGONS DAG

Lördag 3 november

Danderyds kyrka 11.00

Högmässogudstjänst
Fredrik Hesselgren.

Danderyds kyrka 16.00

Minnesgudstjänst med Requiem av Charles Gounod, Fredrik Hesselgren, Kyrkökören, Kammarorkestern och Michael Axelsson, solist.

Djursholms kapell 11.00

Gudstjänst.

Altorps kapell 16.00

Minnesgudstjänst.
Arne Wikström, Anders Modigh, violoncell, Erik Wadman, orgel.

Enebykyrkan 11.00

Minnesgudstjänst,
Arne Wikström.

ALLA SJÄLARS DAG

Söndag 4 november

Danderyds kyrka 11.00

Högmässa,
Fredrik Hesselgren.

Enebykyrkan 11.00

Gudstjänst med nattvard,
Arne Wikström.

VÄLKOMMEN

Lördag 3 november

9.00–19.00

Söndag 4 november

9.00–16.00

är Danderyds kyrka öppen för ljuständning.

Lördag 3 november

Öppet Hus 12.00–16.00

Välkommen att fika och träffa kyrkogårdarnas personal i Församlingens Hus och på Djursholms begravningsplats (Altorp).

KONSERTER

Torsdag 13 september 14.00
Djursholms kapell

”Lyzzna”

Ingemar von Heijne, en orgel, ett piano och en grammofon.

Tisdag 18 september 12.00
Danderyds kyrka

Lunchmusik med soppa

Gunnar Birgersson, baryton och Anders Ölund, piano, orgel. Konserten pågår i ca 25 minuter. Därefter serveras soppa i Församlingens Hus (40 kr).

Söndag 30 september 18.00
Enebykyrkan

Lina Sandell-afton

Johanna Ek, Ragnar Karlsson, Lage Wedin och Arne Wikström, Enebykyrkans kör.

Söndag 7 oktober 16.00
Danderyds kyrka

Saliga klanger

Danderyds Kyrkokör.
Mats Alterman, präst, Rikard Karlsson, dirigent. Musik av bland andra Heinrich Schütz, Kjell Lönnå och Arvo Pärt.

Söndag 14 oktober 16.00
Mendelssohn, Nordqvist och Mellnäs

Plats: Barockhallen, Historiska museet, Narvavägen 13–17, Stockholm.

Danderyds Vokalensemble och Stråkoktett ur Danderyds Kammarorkester.
Rikard Karlsson, dirigent.

Mendelssohns stråkoktett är ett centralt verk i kammarmusikens värld. Arne Mellnäs ”Tio ordspråk

för a cappella kör" är tio fantastiska och inspirerande miniatyurer. Nordqvist vackra "Skåden liljorna", här i ett arrangemang för kör och stråkensemble, lämnar ingen oberörd.

Inträde: vuxna 100 kr, stud/pens 50 kr, under 18 år fritt. Inträde till museet ingår.

Tisdag 16 oktober 12.00 **Danderyds kyrka**

Lunchmusik med soppa
Tacksägelsemusik med Anders Ölund, orgel. Konserten pågår i 25 minuter. Därefter serveras soppa i Församlingens Hus (40 kr).

Torsdag 18 oktober 14.00 **Djursholms kapell** "Lyzzna"

Ingemar von Heijne, en orgel, ett piano och en grammofoon.

Lördag 3 november 16.00
Danderyds kyrka
Requiem av Charles Gounod
Minnesgudstjänst på Allhelgonadagen.
Danderyds Kyrkokör, Danderyds Kammarorkester och tenorsolist Michael Axelsson. Anders Ölund, organist. Rikard Karlsson, dirigent.

Den franske mästaren Gounods Requiem kom till sent i hans liv, efter att barnbarnet Maurice tragiskt gått bort. Allt är melodiskt, transparent och stilla i en komposition fylld av tröst och ljus.

Söndag 11 november 16.00
Danderyds kyrka.
Mozarts Requiem
Danderyds Vokalensemble,

Danderyds kyrkas Kammarkör och Danderyds Kammarorkester. Sopran Elin Skorup, alt Janna Vettergren, tenor Michael Axelsson, bas Andreas Franzén. Rikard Karlsson, dirigent.

I en version färdigställd av Franz Beyer spelas detta magiska stycke musik under valven i Danderyd kyrka.

Inträde: vuxna 150 kr, stud/pens 100 kr.
Biljetter säljs i Församlingens Hus fr o m 15 oktober och ev resterande biljetter 45 min innan konserten i kyrkan.

Tisdag 13 november 12.00 **Danderyds kyrka**

Lunchmusik med soppa
Erik Rodell, oboe och Anders Ölund på orgel.
Konserten pågår i 25 minuter. Därefter serveras soppa i Församlingens Hus (40 kr).

Torsdag 15 november 14.00 **Djursholms kapell** "Lyzzna"

Ingemar von Heijne, en orgel, ett piano och en grammofoon.

Söndagen den 2 december 16.00
Danderyds kyrka
Jubileumskonsert
Gloria av Antonio Vivaldi med Danderyds kyrkas Kammarkör som fyller 40 år. Orkester och solister, Erna Scherwin, dirigent.

KONTAKTA OSS **Svenska kyrkan i Danderyd**

Växel: 08-568 957 00,
måndag – fredag
9.00-12.00 och 13.00–15.00.
Adress: Box 2021,
182 02 Danderyd
Fax: 08-568 957 28
www.danderydsforsamling.se

Församlingens hus
Angantyrvägen 39,
182 54 Djursholm.

Gudstjänstinformation
08-568 957 34.

Kyrkogårdsförvaltning
Chef Per Laving,
08-568 957 40,
fax 08-568 957 28.

Informatör
Christina Högberg, 08-568 957 08.

Församlingspedagog
Rut Niska Säfström,
08-568 957 36.

Fritidsledare
Lena Carlsson,
08-568 957 43.

Förskolechef
Ebba Zeno, 08-568 957 02.

VÅRA KYRKOR

Altorps kapell, Ymervägen 55,
Djursholm, 08-755 44 86.
Andrum, Mörby Centrum,
08-568 957 71.
Danderyds kyrka, Angantyrv.
Danderyd, 08-568 957 64.
Djurholms församlingsgård,
Bragev. 32 A, Djursholm
08-568 95 756.
Djursholms kapell, Danav. 9,
Djursholm, 08-755 37 83.
Enebykyrkan, (samarbetskyrka)
Enebytorget, 08-758 66 52.

Petruskyrkan, Kyrkv. 27,
Stocksund, 08-568 957 64.
Sätraängskyrkan, Sjöbergsv.
Danderyd 08-568 957 64.
Sjukhuskyrkan,
Danderyds sjukhus,
08-655 50 00, 08-655 67 79.

Kyrkoherde/kontraktspastor
Staffan Hellgren, 08-568 957 01,
070-625 13 15 (sms/mms).

Präster
Karin Bergholm, (vik)
08-568 957 00.
Sara Hellgren, (vik)
08-568 957 00.
Johanna Keck,
08-568 957 20.
Magnus Ludvigson,
08-568 957 23.
Jennie Petersen, (tjl).
Arne Wikström,
08-568 957 17.

Sjukhuspräster
Stefan Bendtz, 08-655 51 94.
Fredrik Hesselgren,
08-568 957 46.
Lisa Axelsson Runeborg,
08-568 957 42.

Diakoner
Catharina Björnstedt,
08-568 957 29.
Inessa Rejer 08-568 957 21.
Fredrik Gyllenhög 08-568 957 25.

Bokning
Dop, vigsel, begravning och kyrkor:
Åsa Mellqvist, 08-568 957 10.

Församlingsgårdar:
Madeleine Olving och Lisbeth
Spångberg, 08-568 957 35.

Djursholms kapell
Ingrid von Heijne,
070-676 37 83.

” Kalla den änglamarken
eller himlajorden om du vill
Jorden vi ärvde och lunden den gröna
Vildrosor och blåsippor och lindblommor och kamomill
Låt dem få leva, de är ju så sköna

Låt barnen dansa som änglar kring lönn och alm
Leka "titt ut" mellan blommande grenar
Låt fåglar leva och sjunga för oss sin psalm
Låt fiskar simma kring bryggor och stenar

Sluta att utrota skogarnas alla djur
Låt örnen flyga, låt rådjuren löpa
Låt sista älven som brusar i vår natur
Brusa alltjämt mellan fjällar och gran och fur

Kalla den änglamarken eller himlajorden om du vill
Jorden vi ärvde och lunden den gröna
Vildrosor och blåsippor och lindblommor och kamomill
Låt dem få leva, de är ju så sköna ”

UR: ÄNGLAMARK
AV EVERT TAUBE